

Nr 35.

Ankom till riksdagens kansli den 9 april 1929 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Västerås stad.

(1:a avd).

Uti en till riksdagen avlåten, den 8 februari 1929 dagtecknad proposition, (nr 73), vilken till förberedande behandling hänvisats till statsutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden nämnda dag, föreslagit riksdagen att dels godkänna i statsrådsprotokollet omförmälda, den 23 och den 28 februari 1928 mellan Kungl. Maj:t och kronan genom kasernkommittén, å ena sidan, samt Västerås stad, å andra sidan, ingångna, såsom alternativ III betecknade preliminära överenskommelse dock med den jämkning i avfattningen av § 14, som betingas av det utav departementschefen föreslagna sättet för bestridandet av viss del av den för budgetåret 1928/1929 avsedda, i § 9 i överenskommelsen angivna ersättningen till staden, dels ock för bestridande av återstående del av nyssnämnda ersättning till staden för budgetåret 1929/1930 under riksstatens fjärde huvudtitel anvisa ett extra anslag av 5,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till återopade statsrådsprotokollet.

Departementschefen har till berörda statsrådsprotokoll inledningsvis anført följande.

»Med godkännande av ett utav stadsfullmäktige i Västerås lämnat erbjudande rörande upplåtelse av mark för Västmanlands regementes nya kasern-etablissemang m. m., förordnade Kungl. Maj:t genom brev den 3 juli 1903, dels att nämnda regemente skulle förläggas till Västerås, så snart kasern-etablissemang för regementet blivit därstädes uppfört, dels ock att de för regementets förläggning därstädes erforderliga delar av de till lön åt biskopen i Västerås stift anslagna och till Västerås stad utarrenderade lägenheterna Klockaretorpet och Talltorpet skulle vid arrendetidens utgång den 1 maj 1906 överlåtas till lantförsvaret. Härjämte bemyndigade Kungl. Maj:t arméförvaltningens fortifikationsdepartement att sluta avtal med Västerås stad i enlighet med stadsfullmäktiges omförmälda erbjudande. Det med anledning härav mellan fortifikationsdepartementet och staden träffade avtalet, vilket

är dagtecknat den 24 september och den 21 oktober 1903, torde få fogas såsom bilaga (Bil. B) vid statsrådsprotokollet rörande detta ärende.

Enligt nyssnämnda avtal överlät staden å arméförvaltningen från och med den 14 mars 1904 arrenderätten till viss del av kronolägenheten Kungsängen samt stadens rätt till det för begravningsplats upplåtna området av lägenheten Klockaretorpet. Vidare upplät staden till kronan utan ersättning och med full äganderätt följande områden, nämligen lägenheten Viksäng (med visst undantag), Hultbergiska vreten, dock med skyldighet för kronan att inlösa å detta område uppförda byggnader för ett pris av 11,000 kronor, Jedeurska hagen, Rönnberga och den staden tillhöriga utmarken, kallad Ljussaxen, omkring Rönnberga ägor. Härjämte förband sig staden att såsom vederlag för de delar av de till lön åt biskopen i Västerås stift anslagna lägenheterna Klockaretorpet och Talltorpet, som enligt vad ovan nämnts skulle vid arrendetidens utgång den 1 maj 1906 överlätas till lantförsvaret, till lönejord åt biskopen med full äganderätt och utan ersättning överlämna till storlek och beskaffenhet motsvarande område av den till staden donerade s. k. Östra utmarken. Slutligen förband sig staden att kostnadsfritt för kronan framdraga huvudledningen från stadens vattenverk till viss angiven punkt samt medgav kronan rätt att från kasernbyggnadsplatsen till närmast därintill belägna vik av Mälaren framdraga avlopps- och andra ledningar ävensom anlägga lastbrygga med väg till densamma utan ersättning för intrång å strandområdet.

Såsom redan förut nämnts, innebar 1925 års riksdags beslut i försvarsfrågan, att Västerås skulle bliva förläggningssort för 2. flygkåren ävensom för en av de centrala flygverkstäderna. 1. flygkåren skulle enligt samma riksdags beslut förläggas till Uppsala. Sedan emellertid vissa tvivelsmål uppstått rörande lämpligheten av sistnämnda förläggning samt i anledning härav utredning i ämnet blivit verkställd, föreslog Kungl. Maj:t i proposition (nr 222) till 1927 års riksdag, att även 1. flygkåren skulle förläggas till Västerås.

I skrivelse den 8 juni 1927 (nr 298) anmälde riksdagen, att riksdagen av anförda skäl funnit sig för det dåvarande icke böra fatta ståndpunkt till Kungl. Maj:ts nyssberörda förslag, utan att en förnyad utredning av frågan om förläggningen av såväl 1. som 2. flygkåren borde komma till stånd. Riksdagen anhöll alltså, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning och för 1928 års riksdag framlägga förslag i fråga om förläggningen av 1. och 2. flygkåren.

Den av riksdagen sålunda begärda utredningen verkställdes inom försvarsdepartementet av särskilt tillkallade utredningsmän. Ut i den 14 december 1927 avgivet betänkande i ämnet föreslogo dessa, att 1. flygkåren måtte förläggas till Västerås samt 2. flygkåren till Karlskrona—Hägernäs.»

Sedan departementschefen härefter redogjort för den av kasernkommittén i ärendet gjorda utredningen samt myndigheternas däröver avgivna yttranden, har departementschefen för egen del anført följande.

»Den år 1925 beslutade indragningen av Västmanlands regemente har ägt rum vid utgången av år 1927. Sedan vid 1928 års riksdag beslut fattats angående 1. och 2. flygkårens förläggning, kan det anses hava blivit definitivt fastslaget, att den militära förläggningen till staden skall utgöras av en flygkår, nämligen den ännu icke uppsatta 1. flygkåren, jämte en av de centrala flygverkstäderna. Av de föreliggande alternativa förslagsöverenskommelserna bör vid sådant förhållande den såsom *alternativ III* betecknade här komma under omprövning, och torde densamma få fogas såsom bilaga (Bil. A) vid statsrådsprotokollet rörande detta ärende.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har Västerås stad fullgjort betydande prestationer för ordnandet av Västmanlands regementes förläggning till staden. Då, enligt vad kasernkommittén påvisat, de förmåner i ekonomiskt avseende, som efter infanteriregementets indragning skulle komma staden till del genom förläggningen till staden av de ovan angivna flygformationerna, icke kunna beräknas innebära full kompensation för den mistade infanteriförläggningen, synes det vara med rättvisa och billighet överensstämmande, att staden i viss omfattning beredes gottgörelse av kronan i anledning av förlusten utav Västmanlands regemente.

Den till prövning föreliggande förslagsöverenskommelsen innebär i huvudsak, att kronan utan ersättning skall till Västerås stad med äganderätt överlämna de å den i ärendet återopade kartan med A, B, C och D betecknade områdena av det utav förutvarande Västmanlands regemente disponerade övningsfältet. Utredningen synes giva vid handen, att de angivna områdena, vilka i areal tillhoppa innehålla omkring 30 hektar 92 ar, på grund av den förändrade truppförläggningen till staden kunna avstås, utan att någon olägenhet ur militär synpunkt därav skulle följa. Vidare förbinder sig kronan att, intill dess 1. flygkåren med organisation enligt 1925 års försvarsbeslut blivit förlagd till Västerås, till staden utgiva en kontant ersättning av 10,000 kronor för år räknat. Ersättningen skall första gången avse det nu löpande budgetåret, och skall betalningen ske i efterskott den 1 juli det närmast följande budgetåret. Därjämte har i överenskommelsen stadgats, att staden för en köpeskilling av 5,000 kronor skall äga att av kronan med äganderätt förvärva det område om 1.267 hektar, varå stadens vattenuppfodringsverk är beläget. Med avseende härå torde böra erinras, att området i fråga utgör del av kronoegendomen fyra mantal Hesslö nr 1, 2, 3 och 4 i Badelunda socken, vilken egendom enligt föreskrift i kungl. brev den 22 juni 1928, i överensstämmelse med av 1928 års riksdag på Kungl. Maj:ts förslag lämnat medgivande (propositionen nr 175, riksdagens skrivelse nr 362), från och med den 1 juli 1928 överflyttats från domänstyrelsens till flygstyrelsens förvaltning för att upplåtas till flygfält.

Mot de sålunda berörda huvudpunkterna i förslagsöverenskommelsen synes mig icke något vara att erinra.

Flygstyrelsen har i sitt yttrande över förslaget hemställt, att flygvapnet måtte utan underhållsskyldighet få begagna de inom det med C betecknade

området befintliga vägarna, varav den ena utgör del av utfartsväg från flygverkstaden. Sedan upplysning begärts rörande stadens ställning till vad flygstyrelsen sålunda ifrågasatt, har stadens drätselkammare, på sätt framgår av ett till försvarsdepartementet ingivet utdrag av drätselkammarens protokoll för den 7 september 1928, beslutat förklara hinder ej föreligga för flygvapnet att begagna vägarna å området C, dock att, därest trafiken för flygvapnets räkning å dessa vägar toge större omfattning än som kunde anses normal, flygvapnet skulle deltaga i underhållskostnaden enligt den överenskommelse, som för sådant fall kunde träffas. Härmed synes mig berörda fråga hava blivit ordnad på ett för kronan godtagbart sätt.

Enligt § 14 i förslagsöverenskommelsen skulle köpeskillingen, 5,000 kronor, för det förut omförmälda område om 1.267 hektar, som avses att av kronan försäljas till staden, den 1 juli 1929 inbetalas till domänstyrelsen. Sedan förslagsöverenskommelsen ingicks, har emellertid, såsom redan nämnts, egendomen Hesslö, varav ifrågavarande område utgör en del, överflyttats från domänstyrelsens till flygstyrelsens förvaltning, och i samband därmed har statens domäners fond nedskrivits med ett mot egendomens taxeringsvärde svarande belopp. Vid sådant förhållande torde köpeskillingsbeloppet icke böra erläggas till domänstyrelsen, utan synes detsamma i stället lämpligen böra gå i avräkning å den på innevarande budgetår belöpande gottgörelse av 10,000 kronor, som kronan enligt § 9 i överenskommelsen skall utgiva till staden. Härav betingas en jämkning i § 14 i överenskommelsen. De staden härutöver för samma budgetår tillkommande ersättningsmedlen eller 5,000 kronor hava inräknats i det belopp av 245,750 kronor, som under fjärde huvudtiteln, punkten 73, i årets statsverksproposition beräknats för bestridande av kostnader i samband med uppgörelser med vissa städer. För här ifrågavarande ändamål torde nu ett särskilt extra anslag å 5,000 kronor böra äskas av riksdagen och upptagas å riksstaten för budgetåret 1929/1930.»

Utskottet, som utgår från att I. flygkåren kommer att från den 1 juli 1929 förläggas till Västerås och att alltså ersättningen endast kommer att avse budgetåret 1928/1929 får hemställa i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag,

att riksdagen må

a) godkänna i statsrådsprotokollet över försvarsärenden den 8 februari 1929 omförmälda, den 23 och den 28 februari 1928 mellan Kungl. Maj:t och kronan genom kasernkommittén, å ena sidan, samt Västerås stad, å andra sidan, ingångna, såsom alternativ III betecknade preliminära överenskommelse (Bil. vid detta utlåtande), dock med den jämkning i avfattningen av § 14, som betingas av det utav departementschefen föreslagna sättet för bestridandet av viss del av den för budgetåret 1928/1929 avsedda, i § 9 i överenskommelsen angivna ersättningen till staden,

b) för bestridande av återstående del av nyssnämnda ersättning till staden för budgetåret 1929/1930 under riksstatens fjärde huvudtitel anvisa ett extra anslag av 5,000 kronor.

Stockholm den 9 april 1929.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *A. C. Lindblad*, *J. L. Widell*, *O. Bergqvist*, *J. Nilsson* i Malmö, *C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *C. A. Carlsson* i Gävle, *P. A. Dahl*, *N. J. M. Svensson* i Kompersmåla, *C. I. Asplund*, *Oscar Olsson*, *P. A. Bergström* och *D. Hansén*;

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *A. Wiklund* i Brattfors, *C. R. Jansson* i Falun, *S. Bengtsson* i Norup, *L. J. Carlsson-Frosterud*, *P. M. Olsson* i Blädinge, *A. Å:son Törnkvist* i Karlskrona, *B. F:son Holmgren*, *J. Olofsson* i Digernäs, *O. E. F. Järte*, *G. Strindlund* och *P. C. Jonsson* i Eskilstuna.

Bilaga.

Kasernkommitténs såsom *alternativ III* betecknade förslag till överenskommelse mellan kronan och Västerås stad.

Med anledning av 1925 års riksdags beslut i försvarsfrågan, enligt vilket bland annat bestämts, att det till Västerås förlagda Västmanlands regemente skall helt indragas, träffas härmed mellan Kungl. Maj:t och kronan genom kasernkommittén, under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, å ena sidan, samt Västerås stad, å andra sidan, följande överenskommelse:

§ 1.

De prestationer, som Västerås stad i förhållande till kronan fullgjort för ordnande av Västmanlands regementes förläggning till staden, skola, under enahanda villkor, som angivits i det den 24 september och den 21 oktober 1903 mellan kronan och staden upprättade avtalet, anses verkställda för flygvapnets räkning.

§ 2.

Därest till Västerås kommer att förläggas allenast första flygkåren — därvid förutsättes, att kårens fast anställda personalstyrka, på sätt kasernkommittén uppgivit, enligt 1925 års försvarsorganisation kommer att uppgå till omkring 80 man — jämte flygverkstäder, skall kronan till staden överlämna en del av de markområden, som hittills disponerats av Västmanlands regemente.

Kronan skall sålunda till staden med äganderätt överlåta följande å en av stadsingenjören Gösta Smitt år 1920 upprättad karta över Västerås stad med omgivning — de här nedan under a)—c) angivna med grön färgbeteckning samt det under d) angivna med röd färgbeteckning — utmärkta markområden, nämligen

a) ett med bokstaven A betecknat område, i areal innehållande cirka 17.2 hektar och utgörande en del av kronolägenheten Kungsängen;

b) ett med bokstaven B betecknat område, i areal innehållande cirka 10.7 hektar och i nordlig riktning gränsande intill Stockholmsvägen;

c) ett med bokstaven C betecknat område, i areal innehållande 0.92 hektar och i västlig riktning gränsande intill staden tillhörig andel av lägenheten Viksäng, samt

d) ett med bokstaven D betecknat område, i areal innehållande cirka 2.1 hektar och utgörande till huvudsaklig omfattning andel av kronolägenheten Kungsängen.

§ 3.

Sedan förrättningar för avstyckning av de till staden enligt § 2 överlåtna markområdena ägt rum, skall särskild avhandling upprättas mellan kronan och staden angående fastigheternas överlåtande till staden. Staden skall bestrida alla kostnader, som bliva förenade med fastigheternas avstyckning ävensom för erhållande av lagfart å desamma.

§ 4.

Staden skall äga tillträda de i § 2 angivna markområdena i befintligt skick den 1 juli 1929.

§ 5.

Den väg, som i sydöstlig riktning från Pilgatan framgår över det med bokstaven A betecknade markområdet och som å kartan utmärkts med bokstaven a, skall kronan, med den inskränkning som kan föranledas av övriga punkter i denna paragraf, städse äga begagna såsom utfartsväg.

Därest markområdet A skulle komma att tagas i anspråk för framdragande av järnvägsspår och i följd härav vägen skulle komma att korsas av dylikt spår, förbinder sig staden att utan kostnad för kronan låta anlägga annan till läge och beskaffenhet lika lämplig väg väster om markområdet, och skall denna väg genom anordnande av viadukter eller eljest så framdragas, att korsning av järnvägsspår i markplanet icke behöver ifrågakomma.

Skulle staden finna området böra utnyttjas för något annat ändamål, som icke medgiver ett bibehållande av här omförmälda utfartsväg, skall staden vara berättigad att efter samråd med vederbörande statliga myndigheter på sin bekostnad anordna annan likvärdig väg antingen över området eller väster om detsamma.

§ 6.

Över det å kartan med B betecknade markområdet skall kronan vara berättigad att erhålla tillgång till lämpliga utfartsvägar.

§ 7.

Samtliga kostnader för inhägnande av de i § 2 omförmälda markområden skola bestridas av staden.

§ 8.

Det mellan Kungl. arméförvaltningens fortifikationsdepartement samt Västerås stad den 8 och den 15 oktober 1921 upprättade kontrakt om upplåtelse av Västmanlands regemente tillhörig mark för spårvägsanläggning skall från den 1 juli 1929 anses vara förfallet.

§ 9.

Kronan förbinder sig att, intill dess första flygkåren med organisation enligt 1925 års försvarsorganisation blivit förlagd till Västerås, till staden utgiva en kontant ersättning av tiotusen (10,000:—) kronor för år räknat. Berörda ersättning, vilken första gången skall avse budgetåret 1928—1929, skall betalas i efterskott den 1 juli varje påföljande budgetår.

§ 10.

Kronan skall med äganderätt till staden för en köpeskilling av femtusen (5,000:—) kronor försälja det å en av överlantmätaren N. Th. Schönström verkställd kopia av distriktslantmätaren W. Raquettes karta av år 1919 över kronoegendomen 4 mantal Hesslö nr 1, 2, 3 och 4 i Badelunda socken med ägofigurerna nr 57—64 betecknade område, varå finnes ett staden tillhörigt vattenuppfodringsverk, och som i areal innehåller 1.267 hektar.

§ 11.

Som den i § 10 omförmälda fastighet enligt ett den 30 augusti 1922 och den 7 februari 1923 upprättat arrendekontrakt av länsstyrelsen i Västmanlands län upplåtits till Västerås stad på arrende för en tid av sju år, räknat från den 14 mars 1923 till den 14 mars 1930, skall detta arrendekontrakt

från den 1 juli 1929 anses vara förfallet och staden från sistnämnda dag med äganderätt besitta fastigheten. För tiden 14 mars — 30 juni 1929 skall staden icke vara skyldig utgiva någon arrendeavgift för fastigheten.

§ 12.

Sedan förrättning för avstyckning av den till staden enligt § 10 överlåtna marken ägt rum, skall särskild avhandling upprättas mellan kronan och staden angående fastighetens överlåtande till staden. I denna avhandling skola intagas föreskrifter om att staden skall äga att vid Hesslö brygga vid sjön avlasta och för kortare tider upplägga för vattenuppforderingsverkets behov nödiga byggnadsmaterialier, kol eller andra förnödenheter samt nyttja till vattenuppforderingsverket ledande vägar ävensom den mark, som tagits i anspråk av den utav staden anlagda vattenledningen från försålda området fram till Hamre ägor, allt mot den ersättning för innehavaren av kronoegen- domen Hesslö i anledning härav förorsakat intrång, varom överenskommelse kan träffas mellan denne och staden. Staden skall vidare i avhandlingen förbinda sig att deltaga i underhållet av den från vattenverket ledande såsom Hesslö utfartsväg gagnade enskilda väg ävensom att underhålla den omkring försålda området uppförda hägnad.

§ 13.

Staden skall bestrida alla kostnader såväl för avstyckning som för lagfart å det enligt § 10 överlåtna markområdet.

§ 14.

Den i § 10 omförmälda köpeskilling å 5,000 kronor skall staden den 1 juli 1929 utan anfordran inbetala till Kungl. domänstyrelsen.

Av denna överenskommelse äro två exemplar upprättade, av vilka Kungl. Maj:t och kronan erhållit det ena samt Västerås stad det andra exemplaret. Stockholm den 28 februari 1928.

För kasernkommittén:

JOHAN JÖNSSON.

/ *Nils Berlin.*

Västerås den 23 februari 1928.

För Västerås stad:

dess drätselkammare:

AXEL SUNDSTRÖM.

/ *Ragnar Tenow.*